

„Власи по језику, Срби по осећањима”

• уторак, 07 јун 2016 19:27

• Божидар Триковић

У књизи “Националне мањине у српским пределима: демографско-етнографска студија” (1961.) др Лазо М. Костић пише:

“Данашњи режим смањује број Срба гдегод је то могуће и парадира са мањинским правима које тобоже он први признаје. Одједном, сваки нови попис преполовљује број Влаха у Србији. Једна појава која заиста даје на размишљање. Један доказ да Срби нису национални поробљивач и каквим их представљају. Док су они стварно владали, Власи су били Власи; Кад су престали да владају Срби, Власи постају Срби. Невероватна ствар, па опет истинита!”

Прве озбиљније податке о броју Влаха у Србији Костић је нашао у тексту Јована Гавриловића који је објављен у “Гласнику” Друштва српске словесности и односи се на 1850. годину. Гавриловић је утврдио да у Србији живи 105.000 Влаха.

Пруски гардијски официр Ото фон Туих, у свом путопису објављеном 1830. године у Берлину, наводи: “Власи су дошли у Србију по позиву српске владе, да би се источни предели населили и обрадили.” И Француз Ами Буе у својој “Европској Турској” 1840. године пише: “У Крајини има око 50 влашких насеља, а у области Кључа око 30 села готово искључиво влашких који су ту (Власи) постепено надоместили Словене, као што доказују имена заселака.” Попис становништва из 1953. године утврдио је да у Србији живи само 28.022 Влаха.

Костић указује и на објективне историјске разлоге такве појаве: “Неоспорно да је, поред субјективних разлога и жеље Влаха за изједначавањем са околином, много допринела нагла индустријализација земље која је захватала с једне стране и влашке крајеве, а с друге стране извукла влашко становништво из првобитних насеља и помешала га са Србима. Ако се та тенденција и даље буде развијала у истом правцу (мада не истим темпом), није далеко дан кад ће егзистенција Влаха у Србији бити само историјска реминисценција. Колико је та појава чудна, толико нам може бити само пријатна. То није неки нови популациони елеменат, нама непознат, с којим можемо да се разочарамо. **То је група становништва која је са Србима и међу Србима живела бар један век, чак и век и по, делила формално с њима и зло и добро, заједно ратовала, заједно патила, заједно кликовала. Територијално и судбински нераздрживи, сад су они и идејно, ментално, национално, једно.”**

У књизи “Краљевина Србија и српски народ” аустроугарски историчар Феликс Филип Каниц, који је имао извесних предрасуда према Власима, као да невољно признаје: “Заштићен једнаким правима и осведоченом слободом свих српских грађана, поправио се у знатној мери карактер Влаха у српским низијама.“ За разлику од Каница чије мишљење цитира, Костић је пун поштовања и уважавања према Власима. Из његових речи просто навиру позитивне емоције:

“Власи су један веома ваљан и држави одан елеменат, који је овога рата показао највидније своју лојалност. Покушај неколико ренегата склоњених у Турн-Северину 1941. године да ствара међу српским Власима иреденту у корист Румуније, остао је потпуно без успеха. Никаквог одјека није нашао међу српским Власима, мада би му несумњиво окупаторске власти биле наклоњене. Покрет ђенерала Михаиловића наишао је опет на пун одзив међу влашким становништвом. Нигде у Србији нису се устаници безбедније осећали него међу Власима. Ни за живу главу не би их они издали.”

Власи Србији никада никакав проблем нису представљали. Срби су их одувек сматрали као најрођеније, као неразлучиви део сопственог народа. “И данашње очигледне покушаје српских Влаха да се потпуно изједначе са већином становништва, да се од њих ни у чему не разликују, ми можемо искрено да поздравимо. Ми то нисмо форсирани (доказ је да су преко сто година изоловани од матице, задржали свој језик и своју посебност), али ми то нећемо ни да спречавамо.

Они су у најтежим моментима по Српство доказали да нам духовно присно припадају. Нека су нам добро дошли. У моментима кад се много тога дробило од српске националне зграде и отпада од српског националног тела, овај прираст Влаха и њихов приступ Српству, који је изгледа попун и незадржив, ми искрено поздрављамо.”

Ту Костић посебно инсистира на чињеници која проистиче из дефинитивних података пописа становништва из 1953. године, а из којих се види да се 200.000 становника изјаснило да им је влашки језик матерњи, али и да се уједно 170.000 од њих декларисало да су Срби по националној припадности. Како Костић закључује, то је “доказ више да им је језик слободан и да је њихово опредељење без жртава. Ово је такође доказ да тај свет није физички пропао нити нестао без трага, као што би српски непријатељи могли да изводе из досадашњих статистика. Они су остали Власи по језику, Срби по осећањима.”

„Влашко питање“ као злогласна политичка игра

Ипак, Румунија сматра да су Власи у источној Србији заправо Румуни који су дуже од два века изложени дискриминацији и асимилацији. Званична Румунија не признаје влашку националну заједницу и влашки језик, сматрајући га румунским дијалектом. То својим српским колегама последњих година, у свакој прилици, саопштавају највиши представници румунске државе, владе и парламента.

Овакви ставови имају потпору и у Закону о подршци Румунима ван граница и у документу Владе Румуније, у којима се Власи третирају као Румуни, а Србија се оптужује да вештачки дели корпус румунске мањине. Иако се на последњем попису становништва 35.339 грађана Србије изјаснило да су Власи, Букурешт манипулише бројем Румуна у источној Србији, од више десетина хиљада, па до, чак, 300.000, указује књижевник Александар Чотрић.

Етничка реалност је потпуно другачија од оне каквом је приказују Румуни. Власи се великом већином изјашњавају као Срби или сматрају Србију својом отаџбином. Верници су Српске православне цркве. Пошто је наша демографска слика катастрофална свуда, па и у североисточној Србији, прети опасност да овај простор постане ново жариште, посебно када буде окончано молдавско питање, које је камен спотицања између Русије и Румуније. Румуни сматрају да им је питање Влаха у Тимочкој крајини једнако важно као и питање Молдавије, пише историчар и стручњак за верска питања Александар Раковић.

Постоји пројекат према ком су Молдавци и Румуни један народ, који говори једним језиком и има заједнички цивилизацијски идентитет. Иако су то заиста два блиска народа која користе практично један језик, историја је показала да се процес њиховог узајамног деловања није увек одвијао једнозначно.

Тако је рецимо, у XIX веку, формирана савремена држава Румунија, у оквире које су ушли и делови Молдавске кнежевине. Данас на територији бивше Молдавске кнежевине могуће је бити искључиво етнички Румун, док се као Молдавци декларишу само према географском положају.

Овај двоструки стандард постоји још од доба уједињења Влашке и Молдавије, где је планирано стварање федералне државе, за шта постоје документовани докази. Међутим, Букурешт је одмах заборавио своје обећање. Румунија се слично понашала 1918. године, када је припојена Бесарабија, којој је била обећана аутономија. Узгред, трење између Мађарске и Румуније по питању Трансилваније базирано је на истом принципу. Мађарима староседеоцима у Румунији није дата културна аутономија, што изазива скептицизам о демократским принципима Европске уније као целине, пише портал Катехон. Шта ако Румунија буде у стању да апсорбује Молдавију (или барем део ње), то ће Букурешту дати додатне спреге моћи да изврши притисак не само на Мађарску, већ и на Србију.

Положај румунске мањине у Србији регулисан је у складу с највишим европским стандардима. Национални савет румунске мањине добио је 2015. године из буџета Србије и Војводине око 20 милиона динара. Процењује се да две до три хиљаде младих Влаха из источне Србије похађа средње или високе школе у Румунији. Међутим, све то не задовољава румунску страну, која захтева још више школа и медија на румунском, те да се дозволи деловање Румунској православној цркви на подручју јужно од Дунава. Букурешт жели да проблем интернационализује и услови Србију у тежњи да постане пуноправна чланица ЕУ.

„Моја држава Србија од мене прави Румуна“

Румунија је исконструисала такозвано „влашко питање“ у североисточној Србији. Међутим, Европска унија је прихватила да ово питање постоји и стога се последњи документ који је отворио пут Србији за приступање Европској унији тицао управо права да Власи у североисточној Србији добију могућност везивања за Румунију, Румуне у српском Банату и румунски језик.

Ево како читаоци Политике из источној Србији доживљавају такво стање:

Драгана: - Сећам се пре неких годину дана, по наредби из Министарства просвете, вршена је анкета на територији општине Петровац на Млави о увођењу румунског језика у школе. Не само да није имала никаквог успеха, него је изазвала огромно огорчење и револт код Влаха, као још један у низу покушаја асимилације. Ми мешани, смо привилеговани да носимо две културе у себи, са мноштвом обичаја и богатом историјом и нико до сада Влахе није приморавао да буду нешто друго од онога што јесу. За Влахе постоји само једна држава, а то је Србија и само једна Српска православна црква.

Све остало је дрски покушај асимиловања и сви они који су покушали да приморавају људе на другачији начин размишљања лоше су се провели (питајте по селима у околони). А Влада би требала под хитно овим да се позабави, да не буде прекасно.

Влах: - Ја сам се целог живота изјашњавао као Србин, који је рођењем у источној Србији имао привилегију да говори и влашким језиком. Никад нисам имао непријатности што сам причао влашким језиком. Никад се нисам осећао као Румун. Жалосно је да моја држава Србија нема слуха и снаге да препозна шта се ради на терену и не преузима одговарајуће кораке. Писали смо разним министарствима и институцијама, желећи да укажемо да за убацивање Румунског језика као факултативног нема основа, нико се није јавио, нико нас није контактирао. Неко је дозволио рад румунској цркви, покривају нас са радио станицама на румунском, почели су са убацивањем двојезичних формулара, деле стипендије за факултете, деле пасоше које наши људи оберучке прихватају да би се домогли западне Европе, значи постоји стратегија. Али, нажалост моја држава Србија нема стратегију како да се одбрани, него се зарад неких обећања румунске владе одриче своје аутохотне влашке мањине. Моја држава Србија од мене прави Румуна и људи, то боли!

Синиша: - У последњих деценију и по уочено је јако деловање румунске пропаганде према влашком становништву у североисточној Србији. Република Румунија и Румунска православна црква не крију да им је намера да Влахе у Републици Србији преведу у Румуне. То је и суштина тзв. "Влашког питања", које, по нама Власима, и не постоји. По Уставу, сваком појединцу је загарантовано право изјашњавања о националној припадности. На задњем попису, 35.330 грађана Републике Србије изјаснили су се као припадници влашке мањине. На том истом попису, свега 1983 грађана у североисточној Србији изјаснили су се као представници румунске мањине.

Дејан: - Ја сам Влах из источне Србије и нико не може да ми забрани да то будем чак ни влада Румуније. Пре бих рекао да сам Србин него Румун.

Вујица: - Живим у крају где има Влашког живља већ 50 година. Радио сам са много њих у разним делатностима и нисам ниједанпут од неког чуо да је Румун. Описану политику Румунија или неки њени политичари пласирају већ десетину година, без икаквих доказа за своје тврдње. Радозналост ме је одвела на промоцију књиге професора Миодрага Перића под насловом Власи северо-источне Србије. Промоцију су организовали Културно образовни центар Бољевац и Национални савет Влаха Петровац на Млави. На 255 страница књиге писац износи доказе да Власи нису Румуни нити су то икада били. Он доказује да су они аутохтони народ, не спорећи да је било и мешања са Румунима нарочито у времену бежања од зулума Турака али су сачували свој спецификум.

Александар: - Ваљало би се позабавити тим питањем и водити рачуна о Власима, православцима који су небројано пута служили овој земљи. Ваљало би обратити пажњу и на Влахе, избацити стереотипе о заосталости, да се не би десило да Румунија почне боље да их третира него Србија и Србија тако изгуби још једну утакмицу.

Милан: - Став Румуније је несхватљив а поготову тврдња да Србија врши њихову асимилацију. **У Србији, понекад, мањине имају више права него Срби.**

Србин из Неготина: - Проблем у Тимочкој Крајини није влашко питање, већ економско питање, питање инфраструктуре. Држава нема потреба да се плаши, ово није Нови Пазар и овде никада неће бити сукоба између нас Срба и Влаха, неће бити отцепљења и сличних глупости, јер овде сви живе као један народ. Тако да слободно омогућите инвестиције у овај крај, смањите порез људима, немојте да укинете железницу, направите нам пут да можемо да одемо до и вратимо се из Београда.

Српкиња: - Влашка је стара дунавска кнежевина која је ујединивши се са Молдавијом довела до стварања Румуније. Нема, дакле, ничег ни погрдног ни нетачног у називу Влашка, Власи. То је ознака њихове регије, као што је то за мене Шумадија. Не видим стварно у чему је проблем са српским Власима, кад они сасвим нормално и у узајамном поштовању и уважавању живе заједно са Србима у пограничним крајевима где је у свим државама становништво мешовито, и то не од јуче него вековима. Све ово ми се чини као политичка игра коју неко потпаљује споља. Доста, бре!

Владимир: - Наравно нико не помиње прогон Срба у Румунији у време Чаушескуа, али зато се измишљају разна нова питања. Тако нам и треба када нити поштујемо своје, нити хоћемо да учимо историју нити да ценимо оно што имамо, за шта су наши преци животима платили.

Настојање Румуније да негира национални идентитет Влаха и њихову посебност у односу на Румуне у супротности је и са међународним нормама, и са резултатима пописа становништва, и са Уставом Србије, и са слободом националног изјашњавања.